

SFÂNTA FECIOARĂ MARIA ÎN VIZIUNEA SFINȚILOR PĂRINȚI ȘI A TEOLOGIEI ISLAMICE – STUDIU COMPARATIV

Drd. George MARINESCU

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București

Abstract

This study tries to comprehend the main doctrines of the Virgin Mary in the Islamic Tradition and their relationship with the teachings of the Holy Fathers of the eastern and western Christianity. The aim is to show the way in which the Qur'an and the Hadith correlates with the writings of the Holy Fathers of the Church. Because of the fact that in the Islamic tradition we deal with both doctrines from the orthodox and catholic traditions, this article will include insights of Fathers from eastern Christianity like Saint John of Damascus, Saint Ephrem the Syrian, Saint Athanasius of Alexandria, Saint Cyril of Jerusalem and from western Christianity like Saint Augustine, Thomas Aquinas, Ambrose of Milan and others. The main doctrines that are concerning me are the status of Theotokos, or Mother of God, the Perpetual virginity, the Immaculate Conception, and her relationship with the Holy Trinity. I will also provide information about the way in which any of the two religions influenced each other regarding this issue.

Keywords: Virgin Mary, Islam, Theotokos, virginity, Immaculate Conception, Holy Fathers, Mariology.

Introducere

Biserica Ortodoxă, în special, dar și celelalte Biserici istorice au acordat întotdeauna o deosebită cinste Sfintei Tradiții, iar acest lucru a constituit un factor important în dezvoltarea cultului Sfintei Fecioare Maria. Întrucât, Sfânta Scriptură nu oferă foarte multe informații detaliate despre Maica Domnului, scrierile Sfinților Părinți reprezintă un tezaur important, care au contribuit la dezvoltarea și fixarea dogmelor referitoare la Fecioara Maria.

Studiul de față încearcă să facă o comparație între mariologia creștină și cea musulmană, în sensul că vor fi precizate dogmele principale referitoare la Maica Domnului din creștinism, așa cum sunt ele prezentate de Sfinții Părinți, și posibile asocieri ale acestora

cu învățăturile despre Maryam din Islam. Abordarea dogmelor va fi făcută preponderent dintr-o perspectivă creștin-ortodoxă, fără a exclude însă învățăturile creștine apusene cu privire la Fecioara Maria, mai ales că vor fi aduse în discuție subiecte proprii apusului, precum imaculata concepție.

Intriga acestui studiu este următoarea: în urma nenumăratelor examinări interreligioase pe această temă, mulți cercetători și exegeți, au ajuns la concluzia că multe, dacă nu chiar majoritatea învățăturilor esențiale din Islam, își au sursa în creștinism. În acest sens, o astfel de afirmație o include și pe Fecioara Maria, întrucât, aceasta reprezintă o persoană foarte însemnată pentru Coran și respectiv Islam, fiind mama unuia dintre cei mai importanți profeți pentru lumea islamică, Issa. Așadar, dacă din punct de vedere istoric, putem spune ca Fecioara Maria se identifică a fi aceeași persoană, întrucât, elementele biografice sunt relativ asemănătoare, ce se poate spune despre învățăturile și dogmele prezente în cele două religii?

Prin urmare, dogmele principale ce urmează a fi analizate din punct de vedere patristic în comparație cu învățătura islamică sunt următoarele: calitatea de Născătoare de Dumnezeu – Theotokos, Pururea-Fecioria, Imaculata concepție și Persoana Maicii Domnului în raport cu Sfânta Treime.

Scopul acestei comparații este de a arăta modul în care Coranul și Hadith-ul se pot corela cu scrierile Sfinților Părinți, referitor la învățăturile despre Sfânta Fecioară Maria și, în ce măsură, se poate vorbi despre aceeași dogmă ori despre alterări ale acestora. În eventualitatea în care vom găsi unele asemănări între calitățile sau dogmele referitoare la Maica Domnului, vom vedea dacă acestea exprimă o similitudine de fond sau doar de formă.

Datorită faptului că în tradiția islamică găsim doctrine care sunt tributare, atât tradiției Bisericii Ortodoxe, cât și Bisericii Catolice, acest studiu va include viziuni ale Sfinților Părinți răsăriteni, precum Sfântul Atanasie al Alexandriei, Sfântul Chiril al Ierusalimului, Sfântul Grigorie de Nazianz, Sfântul Ioan Damaschin, Sfântul Efrem Sirul, dar și ale celor din apus, precum Fericitul Augustin sau Sfântul Ambrozio al Milanului.

Dogma Theotokos

Încă dinainte ca termenul *Theotokos* să-și facă apariția și să fie acceptat oficial în Biserică, putem afirma că toți Sfinții Părinți care au crezut în dumnezeirea Fiului și au scris despre aceasta au mărturisit indirect despre calitatea Fecioarei Maria de a fi Născătoare de Dumnezeu, întrucât, cele două dogme sunt strâns legate între ele.

Expresia *Născătoare de Dumnezeu* nu este întâlnită în scrierile apostolice, însă, a fost folosită de Părinții Bisericii, încă dinainte de Sinodul al III-lea Ecumenic (secolul al V-lea), aceștia bazându-se întotdeauna pe scrierile Sfintei Scripturi. Astfel, Sfântul Grigorie de Nazianz, în scrisoarea sa către Cledonius¹, spune că „Dacă cineva nu crede că Sfânta Maria este Născătoare de Dumnezeu, e despărțit de Dumnezeu”², iar Origen se pare că ar fi folosit termenul *Theotokos* într-un comentariu la Epistola către Romani, lucrare menționată în Istoria Bisericească a lui Socrate Scolasticul³. De asemenea, Sfântul Atanasie (295-373) nu s-a ferit niciodată să o numească pe Maica Domnului, Născătoare de Dumnezeu, pe care o vedea ca mijlocitoare și rugătoare pentru oameni înaintea lui Dumnezeu⁴. Printre cei care au folosit termenul Theotokos, încă din primele secole creștine se numără și Sfântul Vasile cel Mare (330-379)⁵, Didim cel orb (313-398)⁶, Sfântul Grigorie de Nyssa (335-394)⁷, dar și alții.

Chiar dacă expresia s-a născut în răsărit, găsim și în apus nume foarte importante care au recunoscut calitatea de *Mater Dei* a Fecioarei Maria. Sfântul Ambrozie al Milanului (339-397) este primul autor de limbă latină care folosește acest termen⁸. Chiar dacă în opera Fericitului Augustin nu găsim expresia Theotokos, nu putem afirma că era străin de aceasta, întrucât, el folosește expresii care au același înțeles, precum *mamă a lui Hristos*, recunoscând în același timp, atât divinitatea, cât și omenitatea Mântuitorului.

¹ Sfântul Grigorie de Nazianz, *Scrisoarea* 101, P.G., 37, 177 C-180 A.

² Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatica Ortodoxă*, vol. I, EIBMBOR, București, 1997, p. 54.

³ Socrate Scolasticul, *Istoria Bisericească*, traducere de † Iosif Gheorghian, Editura Ecclesiast/Astra Museum, 2016, p. 267.

⁴ Sfântul Atanasie cel Mare, *Despre Feciorie*, 3, P.G., 28, 256.

⁵ Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Nașterea lui Hristos*, 5, P.G., 31, 1468 B - 1473 B.

⁶ Didim cel Orb, *Despre Sfânta Treime*, 3, 4, P.G., 39, 481 C.

⁷ Sfântul Grigorie de Nyssa, *Scrisoarea III*, P.G., 46, 1024 A.

⁸ Sfântul Ambrozie, *De Virginibus*, 2, 7, P.L., 16, 220.

Denumirea de *Theotokos*, își face apariția oficial în creștinism, la Sinodul al III-lea Ecumenic de la Efes, din 431, expresia devenind proprie creștinismului prin combaterea nestorianismului care susținea că în Hristos sunt două firi separate. Nestorie nu accepta denumirea de *Născătoare de Dumnezeu*, ci cel mult *Născătoare de om* sau *Născătoare de Hristos*, deoarece el susținea că Fecioara Maria nu a născut firea Dumnezeiască a Mântuitorului, ci doar pe cea umană⁹.

Cel care l-a înfruntat pe Nestorie în cadrul Sinodului de la Efes a fost Sfântul Chiril al Alexandriei. Acesta menționează de multe ori în lucrările sale termenul *Theotokos*, prin care arată deopotrivă realitatea întrupării Domnului și cinstea de *Născătoare de Dumnezeu* care se cuvine Maicii Domnului¹⁰. Una dintre lucrările de referință ale Sfântului Chiril este chiar o epistolă scrisă lui Nestorie, care conține 12 anatematisme, printre care și cea care se referă la dogma teotokologică¹¹.

La baza acestei expresii folosite de Sfinții Părinți, stau mai multe versete nou-testamentare, în special din Evanghelia după Luca (Luca 1, 35; 1, 43), din care reiese că Fecioara Maria este *Născătoare de Dumnezeu*, întrucât, umanitatea lui Hristos este unită ipostatic cu Dumnezeu Cuvântul, pe Care Și-a împroriat-o la zămislire, la momentul Bunei Vestiri, prin Duhul Sfânt¹².

Sfântul Ioan Damaschin este unul dintre Părinții care au contribuit la explicarea dogmei teotokologice, prin opera sa de o valoare remarcabilă pentru ortodoxie, intitulată: *Expunerea exactă a credinței ortodoxe*. Din rândurile acestei lucrări putem deduce că Sfântul Ioan a combătut chiar denumirea exclusivă de profet a lui Iisus Hristos, pe care o găsim în Islam. Acesta spune:

„S-a născut din ea Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu întrupat, nu s-a născut un om purtător de Dumnezeu, ci Dumnezeu întrupat. N-a fost uns ca un proroc prin lucrarea necreată a dumnezeirii, ci

⁹ Pr. prof. Ioan Rămureanu, *Istoria Bisericească Universală*, EIBMBOR, București, 2004, pp. 150-151.

¹⁰ Pr. Adrian Lucian Dinu, *Maica Domnului în Teologia Sfinților Părinți*, Editura Trinitas, Iași, 2004, pp. 68-74.

¹¹ Pr. conf. dr. Ștefan Buchiu, *Maica Domnului - O introducere în teotokologia ortodoxă*, Editura Sigma, București, 2006, p. 120.

¹² Pr. prof. dr. Isidor Todoran, arhid. prof. dr. Ioan Zăgorean, *Teologia Dogmatică*, București, 1991, p. 228.

prin prezența deplină a Celui ce unge, încât Cel care unge S-a făcut om, iar Cel care a fost uns S-a făcut Dumnezeu”¹³.

Putem socoti că Sfântul Ioan Damaschin nu a folosit la întâmplare aceste cuvinte, întrucât, a cunoscut îndeaproape religia musulmană¹⁴, nefiind străin de concepția musulmană despre persoana lui Iisus Hristos ca mare profet sau proroc.

Metoda literală folosită de teologii musulmani în interpretarea doctrinei ființei lui Iisus Hristos, a făcut imposibilă înțelegerea folosirii termenului *Theotokos*. Atât timp cât Coranul vorbește întotdeauna despre Iisus ca fiind fiu al Mariei, afirmația că acesta ar fi Fiul al lui Dumnezeu, ar face-o pe Maryam consoarta divinității, ceea ce i-ar fi scandalizat și mai mult pe musulmani. Pentru același motiv, musulmanii nu acceptă ideea conform căreia Dumnezeu este Tatăl tuturor oamenilor, așa cum găsim scris în Rugăciunea Domnească (Matei 6, 9-13; Luca 11, 2-4). Allah nu este un Dumnezeu personal, în modul în care îl întâlnim în creștinism, ci, mai degrabă, o divinitate care stă deasupra tuturor oamenilor, separată de lumea oamenilor, greu accesibilă, iar o relație paternală cu oamenii este de neconceput pentru adepții islamului¹⁵.

Poate cel mai interesant aspect al acestei analize interreligioase constă în faptul că Mahomed, conform mai multor surse, ar fi avut contact cu un anume călugăr nestorian, pe nume Sergius, care l-a învățat o interpretare coruptă a Bibliei și care a supravegheat modul în care Mahomed a scris Coranul¹⁶. În acest fel s-ar putea explica multe din asemănările dintre Islam și creștinismul răsăritean (postul, rugăciunea, milostenia), dar și diferențele dintre acestea, întrucât, observăm că Mahomed a preluat și ereziile nestoriene, precum și învățătura greșită despre Fecioara Maria.

Călugărul Sergius nu este singurul creștin pe care l-a cunoscut Mahomed. De asemenea, încă din copilărie, Mahomed s-ar fi întâlnit într-una din călătoriile sale făcute alături de unchiul său Abu-Talib, cu un alt monah creștin, probabil maniheist, pe nume Bahira

---

¹³ *Ibidem*, p. 228.

¹⁴ Daniel J. Sahas, *Sfântul Ioan Damaschin – Despre Islam*, Doxologia, 2016, p. 60.

¹⁵ James L. Barton, *The Christian Approach to Islam*, Chapter IXX, Pilgrim Press, 1918, pp. 267-280.

¹⁶ Emily Gastineau, *Disputed History: Jacob Van Maerlant, Richard Bell, and the “Borrowing” of Christianity in Islam*, în „Macalester Islam Journal”, vol. 1, article 4, 2006, p. 2.

din Bosra. Printre învățăturile maniheiste găsim și ideea conform căreia Iisus nu ar fi murit pe cruce, ci altcineva ar fi murit în locul lui, referință pe care o întâlnim și în Coran (Sura 4:157). Prin prisma acestor informații putem chiar numi Islamul, o erezie creștină, așa cum l-a numit Sfântul Ioan Damaschin¹⁷, care susținea că Mahomed și-ar fi făurit propria erezie în urma preluării anumitor învățături de la creștini eretici, arieni și nestorieni.

Prin urmare, întrucât adepții lui Mahomed nu au recunoscut niciodată dumnezeirea Mântuitorului Iisus Hristos, aceștia nu vor putea accepta nici dogma mariologică formulată la Sinodul al III-lea Ecumenic de la Efes, despre Maica Domnului – Theotokos, deoarece dogma întrupării Fiului lui Dumnezeu este strâns legată de denumirea de Născătoare de Dumnezeu. Conform dogmaticii ortodoxe, una din consecințele unirii ipostatice este chiar denumirea de Născătoare de Dumnezeu¹⁸. Așa cum Nestorie accepta cel mult denumirea de antropotokos (Născătoare de om) sau de Hristotokos (Născătoare de Hristos), musulmanii pot adăuga cel mult denumirea de Născătoare de profet sau Maica Profetului.

Pururea-Feciorie

Încă de dinainte de a pune bazele religiei islamice, Mahomed a intrat în contact, atât cu creștinii, cât și cu evreii. Există multe surse care vorbesc despre meseria sa de comerciant și despre călătoriile pe care le făcea acesta împreună cu unchiul sau, Abu-Talib, prin care, inevitabil, a intrat în contact cu comunități creștine și iudaice. O consecință directă a acestor călătorii este însușirea învățăturilor celor două religii¹⁹. În primii ani ai Hegirei, Mahomed s-a confruntat cu triburile evreiești, pe care le-a întâlnit în Medina și pe care a încercat să le convertească la Islam, însă fără nici un succes²⁰. Evreii

---

¹⁷ Daniel J. Sahas, *op.cit.*, p. 114, nota 27.

¹⁸ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, EIBMBOR, București, 1997, p. 53.

¹⁹ Claassens Geert H.M., *Jacob Van Maerlant on Muhammad and Islam. Medieval Christian Perceptions of Islam*, John Victor Tolan, New York: Routledge, 1996, p. 218.

²⁰ Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000, p. 518.

nu i-au recunoscut statutul de profet, întrucât, în concepția lor, un profet trebuia să fie iudeu, și nu arab²¹.

Cel mai mare reproș pe care l-a făcut Mahomed evreilor a fost acela de a fi calomniat fecioria Mariei, îndoindu-se de nașterea minunată a lui Iisus Hristos²². Acest lucru este vădit de Coran într-unul din fragmentele unde Mahomed îi mustră pe oamenii Scripturii (iudeii) pentru ura pe care au avut-o față de Iisus și Fecioara Maria:

„Noi i-am blestemat din pricina încălcării legământului lor și necredinței lor în revelațiile lui Allah..., și din pricina necredinței lor (în Iisus) și a clevetirilor grele pe seama Mariei” (Sura 4, 155-156).

Acest fragment se referă la minciunile pe care le-au iscodit evreii la adresa Fecioarei Maria, minciuni izvorâte din ura pe care i-au purtat-o Mântuitorului Iisus Hristos. Ponegririle la adresa Fecioarei se legau de cele mai multe ori de așa-zisa feciorie a ei, acuzând-o de preacurvie.

De cele mai multe ori, numele Fecioarei Maria este menționat în Coran împreună cu cel al lui Iisus Hristos. Motivul pentru care Mahomed îi acordă această atenție este faptul că ea l-a născut pe profetul Issa (Iisus). Însă putem constata că mama lui Iisus Hristos se bucură de o atenție deosebită în Coran prin faptul că Mahomed i-a închinat Fecioarei, un întreg capitol – *Sura Myriam*, urmând ca aceasta să se bucure de o mare cinste în tot Islamul. Unul dintre versetele care vorbește despre fecioria Maicii Domnului este următorul:

„Și adu-ți aminte de aceea [Maria] care și-a păstrat castitatea ei și am suflat Noi asupra ei prin duhul Nostru, și am făcut din ea și din fiul ei (Iisus Hristos) semn pentru toate lumile” (Sura 21, 91).

În Islam găsim foarte pregnantă ideea fecioriei Maicii Domnului, făcând din aceasta un punct comun cu Sfinții Părinți ai Bisericii. În această privință, doctrina mariologică din Islam este foarte asemănătoare cu cea a Bisericii Ortodoxe, dar și Catolice, și putem constata că momentul apariției religiei Islamului în istorie coincide cu o perioadă înfloritoare pentru creștinism, în care Biserica nu era fragmentată în atâtea confesiuni, cum vedem în prezent.

---

²¹ Constantin Virgil Gheorghiu, *Viața lui Mahomed*, Editura Sophia, București, 2016, p. 262.

²² Myriam Harry, *Cultul Sfintei Fecioare la Musulmani*, traducere de V. Dudu, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, anul 1940, nr. 4 (aprilie), p. 1.

Astfel, putem observa că spre deosebire de multe dintre confesiunile creștine și, mai ales, dintre cultele neo-protestante, unde Maicii Domnului nu îi este recunoscută pururea-fecioria, în Islam găsim ideea fecioriei Maicii Domnului, profetul Mahomed putând reproșa neo-protestanților același lucruri pe care le-a reproșat evreilor.

Toți Sfinții Părinții ai Bisericii au vorbit mai mult sau mai puțin despre Fecioria Maicii Domnului, bazându-se, atât pe Noul, cât și pe Vechiul Testament, ceea ce subliniază importanța acestei dogme pentru creștinism. Spre deosebire de dogma teotokologică, care a avut parte de o recunoaștere oficială abia în secolul al V-lea, în privința Fecioriei Maicii Domnului, aceasta a fost mărturisită cu tărie chiar din primul secol creștin de către Apostoli și urmașii acestora. Pururea Fecioria Maicii Domnului este, de asemenea, o dogmă cu caracter unanim printre Părinții și scriitorii bisericești ai primelor secole.

Dacă în Coran găsim câteva versete care fac referire la fecioria Maicii Domnului, Sfânta Scriptură, pe de altă parte, este plină de dovezi ale fecioriei acesteia, atât în Vechiul Testament, cât și în Noul Testament. Fără a aminti pe fiecare în parte, Sfinții Părinți și scriitorii bisericești au avut o părere aproape unanimă în această privință, aproape toți părinții susținând fecioria, ceea ce a dus la fixarea acesteia în Biserică, bazându-se întotdeauna pe temeiurile Sfintei Scripturi.

În mod special, trebuie amintită contribuția Sfântului Ioan Damaschin (676-749), deoarece el este unul dintre Părinții Bisericii ale cărui scrieri au fost întotdeauna aduse în discuție atunci când s-a vorbit despre dialogurile dintre creștinism și Islam, întrucât, acesta a luat contact direct cu lumea musulmană din vremea sa.

În contextul Pururea-Fecioriei Maicii Domnului, amintim următoarele cuvinte ale Sfântului Ioan Damaschin: „După cum atunci când a fost zămislit Cuvântul a păstrat fecioară pe aceea care a zămislit, tot astfel, și atunci când a născut a păzit nevătămată fecioria ei, trecând numai prin ea, și păstrând-o încuiată... Căci era cu puțință să treacă prin ușă fără să strice pecețile ei.”²³

Observăm că Sfântul Ioan Damaschin a apărut nu doar Teotologia, dar și Pururea-Fecioria Maicii Domnului, dovedind în

---

²³ Sfântul Ioan Damaschinul, *Dogmatica*, ediția a III-a, traducere de pr. Dumitru Fecioru, Editura Scripta, București, 1993, p. 172.

scrierile sale o mărturisire comună cu Părinții primelor secole, dar, în același timp, găsind un punct comun cu Islamul, religie despre care a scris foarte mult²⁴.

Locurile principale din Coran care vorbesc despre fecioria Mariei se găsesc în versetele 42 și 47 ale surei III și versetul 20 al surei XIX. Nu voi insista asupra textului, întrucât, există multe lucrări care tratează exegeza acestuia, ci voi lua în considerare ideea în sine.

Oare, ce înseamnă pentru musulmani, ideea că Iisus s-a născut dintr-o fecioară? Chiar dacă ideea este aceeași, înțelesul este diferit între cele două religii. Pentru creștini, credința în fecioria Maicii Domnului înseamnă, minunea prin care Dumnezeu s-a întrupat. Dumnezeu s-a întrupat fără să prihănească pe cea prin care a venit pe pământ. Credința ortodoxă, afirmă prin Sfânta Tradiție și prin cuvintele Sfinților Părinți că Iisus Hristos S-a întrupat printr-o femeie, Fecioara Maria, pentru a șterge păcatul care a venit tot printr-o femeie, Eva. Ștergerea păcatului din om, îl aduce pe acesta mai aproape de Dumnezeu și de îndumnezeire, iar în acest fel, putem confirma cuvintele Sfântului Atanasie cel Mare: „Dumnezeu s-a făcut om pentru ca omul să se facă Dumnezeu”. În Islam nu există un Dumnezeu atât de personal și apropiat de om ca în creștinism, care să relaționeze așa de strâns cu creaturile sale. Din același motiv, nu au putut înțelege deplin Fecioria Maicii Domnului, văzând în aceasta o simplă calitate sau un dar pe care l-a primit aceasta de la Dumnezeu, pentru faptul că l-a născut pe profetul Iisus Hristos.

Exegeții musulmani spun că Allah a făcut această minune a nașterii din fecioară pentru a-și arăta omnipotența sa. El a anulat legile naturii pentru a arăta marele dar al profeției cu care a fost înzestrat Iisus²⁵. Astfel, musulmanii spun că Allah a arătat că poate crea omul în patru moduri diferite: a) fără tată și fără mamă (Adam), b) fără mamă (Eva), c) fără tată (Iisus Hristos), d) cu tată dar și cu mamă (restul oamenilor)²⁶.

Prin urmare, pururea-fecioria Maicii Domnului reprezintă o punte de legătură importantă între creștinism și Islam, însă nu se poate pune un semn de egalitate între cele două moduri de înțelegere

---

²⁴ Daniel J. Sahas, *op. cit.*, pp. 32-47.

²⁵ Dominic Ashkar, *Mary in the Syriac Christian Tradition and Islam: A Comparative Study*, Temple University, 1996, p. 184.

²⁶ Jens Christensen, *Mission to Islam and Beyond*, New Creation Publications Inc., South Australia, 2001, p. 338.

ale dogmei, întrucât, atât cauzele, cât și efectele nașterii supranaturale ale lui Iisus sunt înțelese diferit în cele două religii. Astfel, concluzionăm spunând că asemănarea dintre creștinism și Islam, în privința fecioriei Maicii Domnului este doar de formă, nu și de fond, esența acestei învățături fiind diferită în cele două tradiții.

Imaculata concepție

Această dogmă poate însemna, atât asemănare, cât și diferență între creștinism și Islam, deoarece imaculata concepție este prezentă în romano-catolicism, dar nu și în Biserica Ortodoxă. Spre deosebire de celelalte dogme mariologice, imaculata concepție a fost formulată pentru prima dată de către Papa Sixtus IV în 1476 fără a fi denumită dogmă²⁷, însă definirea ei ca dogmă s-a făcut mult mai târziu, abia în 1854, atunci când Papa Pius IX a promulgat bula papală *Ineffabilis Deus*²⁸. Chiar dacă această dogmă nu se găsește nicăieri în documente mai vechi de secolul al XII-lea și, cu atât mai puțin, nu are fundament biblic, teologii catolici susțin că această dogmă este întâlnită sub forme diferite în scrierile Sfinților Părinți. Astfel, sunt invocate expresii folosite de Sfântul Grigorie de Nazianz, Sfântul Sofronie al Ierusalimului²⁹, Sfântul Ioan Damaschin, Fericitul Augustin³⁰. Interesant este faptul că Thomas Aquinas, în ciuda faptului că aparține lumii catolice apusene, nu a fost de acord cu această dogmă³¹. Există și alți Părinți care au scris împotriva acestei definiții dogmatice, precum Sfântul Efreem Sirul³².

Chiar dacă, dintr-o perspectivă ortodoxă, am putea aduce motive care să ateste faptul că acești Sfinți Părinți nu sunt relevanți pentru această dogmă, scopul acestui studiu nu este acela de a evalua validitatea dogmei. Mult mai provocatoare este ideea comparării dogmei imaculatei concepții cu ceea ce găsim asemănător

²⁷ Edward Bouverie Pusey, *First letter to the Very Rev. J. H. Newman*, J. Parker & Co., 1869, p. 379.

²⁸ Frederick Holweck, *Immaculate Conception*, The Catholic Encyclopedia, vol. 7, New York: Robert Appleton Company, 1910, 13 Aug. 2019.

²⁹ Sfântul Sofronie al Ierusalimului, în *Sanctissimae Deiparae Annuntiationem*, P.G. 87.3:3248A 24.

³⁰ *Encyclopaedia Britannica*, ediția a XI-a, Cambridge University Press, pp. 334-335.

³¹ Thomas Aquinas, *Summa Theologica*, vol. 4, part III, first section, Cosimo, 2007, New York, pp. 2158-2159.

³² Sfântul Efreem Sirul, *Homily Against Heretics*, p. 41.

cu această dogmă în Coran. Mai mult decât atât, putem aduce în discuție posibilitatea unei influențe inverse de data aceasta, adică dinspre Islam spre Biserica Catolică?

Dogma imaculatei concepții, așa cum este ea definită în Biserica Catolică susține că Fecioara Maria, mama lui Iisus, a fost ferită de transmiterea păcatului strămoșesc la momentul concepției. Pe de altă parte, Islamul, conform Sahih al Bukhari³³ și Sahih Muslim³⁴, susține că Iisus Hristos și Fecioara Maria nu au avut nici un păcat, Dumnezeu punând un zid/voal între Satan și ei, atunci când au fost zămisliti, pentru a nu fi atinși de aceștia. Atingerea lui satan asupra tuturor copiilor a fost asociată de numeroși cercetători cu dogma imaculatei concepții întâlnită în creștinism³⁵, însă în același timp nicăieri în tradiția musulmană nu se menționează păcatul strămoșesc, rezultând că asemănarea este discutabilă. Similitudinea este întărită și de faptul că, „Biblia” musulmană îi conferă Fecioarei Maria mai multe calități, printre care puritatea și perfecțiunea.

Așadar, putem observa că în cazul acestei comparații între cele două tradiții este vorba despre o asemănare de suprafață, fondul celor două fiind diferite. Pentru a da un răspuns, referitor la o posibilă influență dinspre Islam spre Biserica Catolică în cazul imaculatei concepții, consider că o astfel de asumție ar fi doar o extrapolare nefericită, chiar dacă din punct de vedere cronologic, această învățătură a Islamului a apărut cu secole înainte ca dogma să fie proclamată în Biserica Catolică.

Sfânta Treime

În încheierea acestui studiu dorim să aducem în discuție tema Sfintei Treimi, iar motivul pentru care o menționăm în contextul mariologiei este dat de faptul că Mahomed a înțeles această dogmă a creștinilor în sensul că Iisus, împreună cu Maica Sa ar putea fi divinități alături de Allah, iar aceștia ar forma Treimea, ceea ce este total eronat.

Taina Sfintei Treimi a reprezentat întotdeauna o enigmă pentru lumea musulmană și una dintre motivele pentru care Mahomed a

---

³³ *Sahih Bukhari*, traducere de M. Muhsin Khan, volume 6, Book 60, Number 71.

³⁴ *Sahih Muslim*, traducere de Abd-al-Hamid Siddiqi, Book 030, Number 58375838, Book 033, Number 6429.

³⁵ Shabbir Akhtar, *The Quran and the secular mind: a philosophy of Islam*, 2007, p. 352.

reproșat creștinilor că ar fi schimbat Scriptura. Întâlnim în mod constant în scrierile Sfinților Părinți ideea că Sfânta Treime nu poate fi înțeleasă niciodată deplin, așa cum Dumnezeu nu poate fi cuprins niciodată în totalitate de om.

În perioada vieții lui Mahomed (570-632), dogma Sfintei Treimi era fixată deja în creștinism. De aceea, înțelegerea greșită a Sfintei Treimi de către Mahomed, nu poate fi pusă decât pe seama legăturilor pe care el le-a avut cu reprezentanți ai creștinismului eretic, cum ar fi Bahira sau Sergius, precum și alte comunități creștine ariene, monofizite și nestoriene, prezente în peninsula arabă încă din secolul al IV-lea³⁶.

Nu fără motiv a numit Sfântul Ioan Damaschin Islamul, ca fiind o erezie creștină, întrucât, acesta încerca să înțeleagă tainele lui Dumnezeu, într-un mod rațional, omenesc. Răspunsul lui Mahomed la Dumnezeu Treimic sunt numeroasele versete din Coran care pun accentul pe Unicitatea lui Allah și, mai mult decât atât, reproșează creștinilor, asocierea lui Allah cu alți dumnezei (Sura 4:36, 171).

Pentru Mahomed, Sfânta Treime a reprezentat întotdeauna un mister, așa fel încât, el confundă cinstirea pe care o aduc creștinii lui Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfântul Duh cu cinstirea pe care o aduc Maicii Domnului, deoarece a așezat-o pe aceasta pe aceeași treaptă cu Tatăl și Fiul, ca persoană a Sfintei Treimi, Iisus fiind Fiul celorlalte două persoane³⁷.

Afirmația apartenenței Fecioarei Maria în Sfânta Treime, așa cum apare în sura a V-a ar putea avea o explicație destul de logică. Întrucât, mulți istorici au susținut faptul că Mahomed nu era un om învățat, putem deduce că tot ceea ce a aflat el despre creștinism provine din dialogurile pe care el le-a avut cu reprezentanți ai creștinismului sau din simpla observare a acestora. Așadar, dat fiind faptul că până în secolele VI-VII cultul Fecioarei Maria se dezvoltase destul de mult, iar creștinii o venerau pe Maica Domnului, este probabil ca, în urma observării acestor acte, Mahomed să fi dedus preacinstirea de care se bucura printre creștini, astfel încât, a confundat-o cu una dintre Persoanele Sfintei Treimi.

---

³⁶Sidney H. Griffith, *Christians and Christianity*, în *Encyclopedia of the Qur'an*, Jane Dammen McAuliffe, Brill, Leiden, 2001, vol. 1, A-D, p. 307.

³⁷H. Spencer, *Islam and the Gospel of God - A Comparison of the Central Doctrines of Christianity and Islam, prepared for the use of Christian workers among Muslims*, New Delhi, 1976, p. 6.

De-a lungul timpului, exegeții musulmani și-au dat seama că descrierea Treimii din Coran este eronată și, ulterior, au înțeles că o astfel de dogmă în care Fecioara Maria este una dintre persoanele Sfintei Treimi, nu a existat niciodată în creștinism. Totuși, acuzațiile aduse creștinilor au continuat, musulmanii numindu-i pe aceștia asociatori, deoarece i-ar fi asociat lui Allah alți stăpânitori. Sfântul Ioan Damaschin este unul dintre cei care combate aceste afirmații ale musulmanilor dedicând ereziei ismaeliților un întreg capitol din lucrarea sa *De Haeresibus*. În această operă a sa, Sfântul Ioan îi numește pe musulmani „cei care-L ciuñesc pe Dumnezeu”, întrucât, îl despart pe Dumnezeu Tatăl de Cuvântul și Duhul Lui³⁸.

Realitatea Sfintei Treimi a însemnat pentru lumea musulmană poate aspectul cel mai greu de conceput. Mahomed a înțeles limitat ideea monoteismului și nu a avut capacitatea să înțeleagă Treimea și să îmbrățișeze această doctrină.

Concluzii

Trecând de la o dogmă la cealaltă, putem afirma faptul că între învățătura patristică și cea islamică referitoare la Fecioara Maria există diferențe evidente, dar și unele mai puțin vizibile. Prin urmare, dat fiind faptul că am pornit de la premiza că Islamul a fost influențat de creștinism, trebuie specificat că și învățăturile mariologice întâlnite în Islam își au rădăcinile tot în creștinism, dar acestea au fost alterate.

Așa cum am văzut, dogma teotokologică lipsește din teologia islamică, datorită faptului că, spre deosebire de Sfinții Părinți, Mahomed nu a acceptat niciodată natura dumnezeiască a lui Iisus Hristos. Pe de altă parte, fecioria Maicii Domnului este fără îndoială o dogmă care poate fi găsită, atât în tradiția islamică, cât și în scrierile Sfinților Părinți. Totuși, semnificația este diferită între cele două, deoarece această doctrină este strâns legată de persoana lui Iisus și, prin urmare, sensurile sunt diferite.

Imaculata concepție, pe cât de provocatoare este într-o astfel de comparație, pare să fie mai degrabă, doar o asemănare incidentală

---

³⁸ Ioan Damaschinul, *De Haeresibus*, Capitolul 101, MPG, XCIV, 764-773, a se vedea *Despre erezia ismaeliților*, traducere în limba engleză de Daniel J. Sahas și în limba română de Dragoș Dâscă.

între dogma catolică și învățătura islamică. O analogie poate fi făcută cu ușurință, însă conceptul de păcat strămoșesc nu se găsește în Islam.

În sfârșit, prezența Fecioarei Maria în Sfânta Treime, dovedește confuzia în care se afla Mahomed și faptul că acesta își lua informațiile despre creștinism din surse neautentice, care au provocat și alte confuzii referitoare la creștinism, întâlnite în Coran. Sfântul Ioan Damaschin a fost unul dintre Sfinții Părinți care a încercat să explice dogma Sfintei Treimi musulmanilor, așa cum vedem în lucrarea sa *De Haeresibus*, subliniind faptul că Fecioara Maria a avut un rol foarte important, dar nu în cadrul Sfintei Treimi.

Chiar dacă teologia mariologică este diferită în Islam, în comparație cu învățăturile Sfinților Părinți, Maica Domnului rămâne un model central, atât pentru femeile musulmane, cât și pentru cele creștine, acest fapt rezonând în mod plăcut între Islam și creștinism.